

Utenriksdepartementet
Seksjon for menneskerettigheter og demokrati

Dato: 29.10.2013

Høring i forbindelse med Norges rapport til andre gjennomgang i FNs menneskerettighetsråd (UPR) - uttalelse fra Nasjonal institusjon for menneskerettigheter

1. Innledning

Det vises til Utenriksdepartementets e-post 26. september hvor statens utkast til rapport i forbindelse med FNs menneskerettighetsråds andre periodiske gjennomgang av menneskerettighetssituasjonen i Norge (UPR) sendes på høring. Norsk senter for menneskerettigheter ved nasjonal institusjon (NI) takker for muligheten til å kommentere på rapportutkastet.

Norsk senter for menneskerettigheter har inntil videre status som Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter i henhold til kongelig resolusjon av 21. september 2001. Dette gir senteret en formell rolle i overvåkingen av menneskerettighetene nasjonalt i henhold til FNs såkalte Paris-prinsipper. Som nasjonal institusjon for menneskerettigheter skal senteret bidra til større bevissthet om og bedre oppfyllelse av de internasjonalt vedtatte menneskerettighetene i Norge. Oppfølging av Norges rapporteringsforpliktelser til internasjonale organer er en viktig del av dette.

NI leverte sin supplerende rapport til UPR 15. september¹, og vi forutsetter at det tematiske innholdet er kjent for departementet. Høringsuttalelsen vil derfor i all hovedsak ta for seg departementets tilnærming i statens rapport, hvor NI anbefaler en mer åpen og offensiv linje. Høringsuttalelsen gir generelle innspill i tråd med denne anbefalingen, etterfulgt av eksempler som underbygger dette.

2. Ønske om at rapporten holder en åpen og offensiv form

Nasjonal institusjon hadde et nært og godt samarbeid med UD i forbindelse med Norges første UPR gjennomgang. Senteret var den gang svært fornøyd med hvordan staten i sin rapport valgte en offensiv linje med gode situasjonsbeskrivelser, deling av god praksis og stor åpenhet om de utfordringer Norge fortsatt møter i arbeidet med å oppfylle sine menneskerettighetsforpliktelser på

¹ Rapporten er tilgjengelig på http://www.jus.uio.no/smr/om/nasjonal-institusjon/aktuelle-saker/2013/innspill-til-fns-menneskerettighetsraad_UPR

nasjonalt plan. NI anser disse tre elementene, og særlig åpenhet om nasjonale utfordringer, som viktige for at UPR mekanismen skal virke etter sin hensikt og være et verktøy for å styrke statenes fokus på oppfølging av de internasjonale menneskerettighetene. Norge fikk internasjonal anerkjennelse for sin tilnærming.

NI mener at det fremlagte utkastet foreløpig ikke reflekterer denne tilnærmingen i tilstrekkelig grad. NI foretar ingen helhetlig gjennomgang av dette, men vil i det følgende vise til noen konkrete eksempler.

2.1 Situasjonsbeskrivelser bedre tilpasset målgruppen

UPR er en stat til stat-rapportering og rapporten bør i større grad tilpasses dette ved at det sikres at beskrivelsene gir et helhetlig bilde, samtidig som de er tilstrekkelig konkrete. Problemstillingen bør settes i en kontekst som sikrer at et internasjonalt publikum forstår beskrivelsene på en hensiktsmessig måte så gjennomgangen gir grunnlag for så gode anbefalinger som mulig på et nasjonalt plan.

Avsnittet om hatkriminalitet er et eksempel på at beskrivelsen av den faktiske situasjonen ikke er tilpasset et slikt internasjonalt publikum. NI mener det ville være hensiktsmessig å si noe om hvilket omfang og hvilken form for hatkriminalitet vi ser i Norge, for deretter å beskrive de tiltak som er iverksatt og hvordan disse skal bekjempe hatkriminalitet. Det vil også være naturlig å nevne debatten om ytringsfrihet kontra behovet for å påtale hatefulle ytringer, og de utfordringer Norge har knyttet til effektiv håndheving av forbudet mot slike ytringer, jf. straffelovens § 135a. Vi viser i den forbindelse til Årbok om menneskerettigheter 2011 s. 28 flg., og 2012 s. 33 flg.

Tilsvarende mener NI at kapittel 3.3 om bekjempelse av vold i nære relasjoner bør ha en innledning som i større grad beskriver hvilket omfang og hvilken form for vold i nære relasjoner vi ser i Norge, slik at beskrivelsen setter utbredelsen av slik vold i Norge i en kontekst. Dette vil gjøre informasjonen mer forståelig i et internasjonalt perspektiv.

2.2 Bedre synliggjøring av god praksis

UPR har som ett av sine hovedformål å dele god praksis. Der Norge mener å ha gode systemer og tiltak bør dette løftes frem, og beskrivelsene bør i større grad synliggjøres som god praksis. Et eksempel på dette er avsnittet om barns rettigheter, både i forhold til barns medvirkning og det norske systemet for beskyttelse av barn gjennom barnevernet. Det samme gjelder rapportens kapittel om vold i nære relasjoner. NI mener disse avsnittene bør formidle hva Norge får til på disse områdene, samtidig som det er viktig at staten er åpen på de utfordringer vi fortsatt møter, og hvilke mål man ønsker å strekke seg etter.

2.3 Manglende problematisering av sentrale menneskerettslige utfordringer i Norge

Statens UPR rapport bør bidra til å gi en mer dekkende beskrivelse av de sentrale menneskerettslige utfordringene som debatteres på nasjonalt plan. Slik vil rapporten også i større grad gjenspeile de problemstillingene som tas opp av sivilt samfunn. Eksempler på tema hvor rapporten ikke går inn i de faktiske problemstillingene er avsnittene om tilreisende rom, retten til helse for irregulære migranter og situasjonen for enslig mindreårige asylsøkere når det gjelder midlertidig oppholdstillatelse for de mellom 16-18 år og barnevernets ansvar for de mellom 15-18 år. På områder hvor det er klare uenigheter om myndighetenes praksis, og hvor sivilt samfunn rapporterer om dette, bør staten – etter NIs syn – gi en faktisk beskrivelse av dette samt beskrive vurderte tiltak og eventuelle begrensninger.

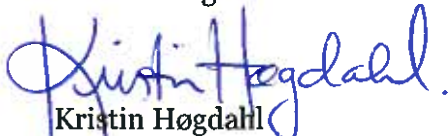
3. Temaområder med særlig behov for gjennomgang

NI mener kapitlene 3.5.1 og 3.5.2 har særlig behov for gjennomgang med henblikk på de tidligere nevnte elementer med gode situasjonsbeskrivelser, deling av god praksis og større åpenhet om de utfordringer Norge fortsatt møter i arbeidet med å ivareta sine menneskerettslige forpliktelser.

For eksempel inneholder avsnittet om varetektsfengsling kun informasjon om politiarrest, mens problemstillingene rundt varetekt ikke omfattes. Videre gir avsnittet om bruk av isolasjon ingen helhetlig oversikt over de problemstillinger NI og sivilt samfunn i Norge har pekt på.² Avsnittet om personer med funksjonsnedsettelse mangler både en god situasjonsbeskrivelse, henvisning til god praksis og beskrivelse av utfordringer og tiltak. Som et eksempel til etterfølgelse viser NI til omtalen av barn i fengsel i statens første UPR rapport.

Avslutningsvis vil NI oppfordre staten til å gi nærmere informasjon om aktuelle problemstillinger og tidshorisont for prosessene i forbindelse med overordnede strukturelle spørsmål, som re-etablering av NI og ratifiseringer av sentrale menneskerettslige mekanismer. Dette er spørsmål som etter all sannsynlighet vil komme opp under gjennomgangen i FNs menneskerettighetsråd, og hvor det vil være ønskelig å foregripe diskusjonen med nærmere informasjon.

Med vennlig hilsen

Kristin Høgdaahl
Fungerende leder NI

Elin Saga Kjørholt
Juridisk rådgiver

² <http://www.jus.uio.no/smr/om/nasional-institusjon/publikasjoner/rapporter/docs/isolasjonsrapport.pdf>